

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Θέμα:

**ΚΩΛΥΜΑ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ
ΛΟΓΩ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΚΑΤΑΔΙΚΗΣ**

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Ανδρέας Τάκης
Ειδικός Επιστήμονας: Ευτύχης Φυτράκης

ΜΑΡΤΙΟΣ 2005

Ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣΤΠ) έχει γίνει δέκτης παραπόνων σχετικά με το κώλυμα διορισμού στο δημόσιο λόγω προηγούμενη ποινικής καταδίκης. Τα παράπονα αυτά, δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα έρευνας της Αρχής αφού στρέφονται κατά των πράξεων άλλης ανεξάρτητης Αρχής (ΑΣΕΠ), αν και θέτουν ένα ευρύτερου χαρακτήρα σοβαρό ζήτημα. Σ' αυτή τη βάση ο ΣΤΠ ενημέρωσε το Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠΕΣΔΔΑ) με σχετικό έγγραφο του (αρ. πρωτ. 21961/04/2/02.02.2005) ως εξής:

«1. Η τέλεση ποινικού αδικήματος συνοδεύεται πράγματι από έντονη κοινωνική απαξία η οποία διατυπώνεται με την αμετάκλητη (κατα)δικαστική απόφαση του εκάστοτε αρμόδιου ποινικού δικαστηρίου. Η ποινή που καταγιγνώσκεται και στη συνέχεια εκτίεται στα καταστήματα κράτησης επαναφέρει την κοινωνική ειρήνη και παράλληλα συνιστά την ανάλογη ανταπόδοση στο άτομο που τέλεσε ορισμένο έγκλημα. Παράλληλα όμως, στη καταδικαστική απόφαση ενσωματώνεται το σύνολο της κοινωνικής αντίδρασης στο έγκλημα και τον κατηγορούμενο. Με την έκτιση της ποινής στη συνέχεια ολοκληρώνεται η απάντηση της οργανωμένης κοινωνίας στο έγκλημα και τον εγκληματία. Συνεπώς η κοινωνική αποδοκιμασία προς τον εγκληματία εκφέρεται με τη δικαστική απόφαση (άρθρ. 96 παρ. 1) και εξαντλείται με την ολοκληρωτική απότιση της ποινής.

2. Από την άλλη πλευρά η έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής ακόμα και αν δεν αποβλέπει στην κοινωνική επανένταξη του κρατούμενου, προετοιμάζει την ομαλή επάνοδο του στον κοινωνικό ιστό, με όρους σεβασμού των εννόμων αγαθών και της νομιμότητας εν γένει. Η «μετασφρονιστική μέριμνα» μάλιστα κατοχυρώνεται πλέον ως υποχρέωση της πολιτείας (άρθρ. 81 Σωφρονιστικού Κώδικα). Στο πλαίσιο αυτό η πολιτεία μεριμνά «*έγκαιρα για την ομαλή επάνοδο και προσαρμογή του κρατουμένου, [...] στο κοινωνικό, επαγγελματικό και οικογενειακό περιβάλλον*». Η προσπάθεια αυτή για την κοινωνική επανένταξη εντείνεται με την αποφυλάκιση, μετά την οποία το άτομο διευκολύνεται, κατ' αρχήν, θεσμικά να επανασυστήσει τη ζωή του με όρους βιωσιμότητας.

Η προσπάθεια αυτή εστιάζεται, ως ένα βαθμό, στην υποβοήθηση της επαγγελματικής αποκατάστασης του κρατουμένου, που ήδη προετοιμάζεται

στη φάση της φυλακής (π.χ. προγράμματα κατάρτισης) και υποστηρίζεται κατά την αποφυλάκιση (π.χ. προγράμματα ΟΑΕΔ για επιδότηση εργοδοτών ή νέων ελεύθερων επαγγελματιών κ.λπ.). Για το λόγο αυτό άλλωστε έχει συσταθεί ειδικό Ν.Π.Ι.Δ. «ΕΠΑΝΟΔΟΣ» (Π.Δ. 300/2003) με κύριο σκοπό την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφυλακισμένων. Συνεπώς η ενίσχυση της επαγγελματικής αποκατάστασης των αποφυλακισμένων αποτελεί σταθερή θέση της πολιτείας, στο πνεύμα της κοινωνικής επανένταξης των μελών ευπαθών ομάδων πληθυσμού. Η θέση αυτή μάλιστα φαίνεται να απηχεί και την τρέχουσα πολιτική στο θέμα. Έτσι πρόσφατα σχετική πρωτοβουλία ανέλαβε το Υπ. Δικαιοσύνης, διοργανώνοντας ημερίδα (16.12.2004) με θέμα την «Επαγγελματική κατάρτιση κρατουμένων - κοινωνική επανένταξη και απασχόληση αποφυλακισμένων».

3. Από την άλλη πλευρά οι όροι που τίθενται από το Α.Σ.Ε.Π. στις προκηρύξεις για την πρόσληψη προσωπικού του δημόσιου τομέα αποτελούν εν πολλοίς επανάληψη της διάταξης του άρθρου 8 του Υπαλληλικού Κώδικα (Υ.Κ., ν. 2683/1999). Στη διάταξη αυτή καθιερώνεται ως απόλυτο και ισόβιο κώλυμα διορισμού σε θέση δημοσίου υπαλλήλου η προηγούμενη ποινική καταδίκη, κατά τους ειδικότερους όρους του άρθρου αυτού. Σύμφωνα όμως με τη διάταξη του άρθρου 8 § 2 είναι δυνατή η άρση αυτού του κωλύματος εφόσον χορηγηθεί χάρη από τον Πρόεδρο τη Δημοκρατίας (άρθρο 47 § 1 του Συντάγματος) με άρση των νομίμων συνεπειών, για ποινές που έχουν επιβληθεί και εκτιθεί. Η ρύθμιση αυτή ανταποκρίνεται σε μια λογική διασφάλισης της ακεραιότητας του προσωπικού του δημοσίου, στοχεύοντας έτσι στη διασφάλιση του ηθικού κύρους της δημόσιας διοίκησης. Πράγματι η εντιμότητα του προσώπου μπορεί να αποτελεί αναγκαίο όρο για το διορισμό υπαλλήλου. Εν προκειμένω όμως η παραπάνω ρύθμιση εκλαμβάνει την προηγούμενη ποινική καταδίκη ως *αμάχητο τεκμήριο (διαρκούς) ανεντιμότητας* του υποψήφιου δημοσίου υπάλληλου.

Από την άλλη πλευρά η επιλογή των εγκλημάτων (η καταδίκη στα οποία αποτελεί κώλυμα) δε φαίνεται να υπακούει σε μια σταθερή λογική. Έτσι περιλαμβάνονται ανεξαιρέτα όλα τα κακουργήματα, άσχετα μάλιστα από το έννομο αγαθό που προστατεύουν ή άλλα χαρακτηριστικά τους. Επιπλέον το επίμαχο κώλυμα φαίνεται να ισχύει, και πάλι ανεξαιρέτα, για όλες τις θέσεις δημοσίων υπαλλήλων, άσχετα μάλιστα από κατηγορία (Υ.Ε., Δ.Ε κ.λπ.) ή κλάδο (π.χ. διοικητικού).

4. Μια προσπάθεια συγκερασμού των παραπάνω στοιχείων αποτύπωσε ο νομοθέτης με σχετική ρύθμιση το 1994. Έτσι σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 § 6 του νόμου 2207/1994 *«Τα κωλύματα διορισμού σε δημόσιες υπηρεσίες, ν.π.δ.δ., υπηρεσίες δήμων και κοινοτήτων, που οφείλονται σε προηγούμενη εγκληματική δράση, δεν ισχύουν για άτομα τα οποία έχουν εκτίσει την ποινή ή τα μέτρα ασφαλείας που τους έχουν επιβληθεί ή έχουν απολυθεί υπό όρο, εφόσον προσλαμβάνονται σε θέσεις βοηθητικού ή ανειδίκευτου προσωπικού με σχέση εργασίας ορισμένου ή αορίστου χρόνου ή ως ωρομίσθιοι».*

5. Το ζήτημα της κοινωνικής επανένταξης των αποφυλακισμένων έχει απασχολήσει από παλιά το Υπουργείο [ΕΣΔΔΑ], το οποίο μάλιστα είχε αναλάβει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες στην κατεύθυνση της «απλούστευσης διαδικασιών κοινωνικής επανένταξης αποφυλακισμένων» (ΔΙΑΔΠ/Α6/ 12061/28.5.1996). Εντοπιζόταν μάλιστα ότι *«η εργασία αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους κοινωνικοποιητικούς παράγοντες και κατά συνέπεια, ο αποκλεισμός από την αγορά εργασίας οδηγεί πολλές φορές στην κοινωνική περιθωριοποίηση και επομένως, στην εγκληματική εκτροπή, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που τα άτομα έχουν, ήδη έρθει σε σύγκρουση με το νόμο και τις κοινωνικές αξίες»* (: ΔΙΑΔΠ/Α6/18.12.1996). Στο ίδιο πλαίσιο μάλιστα σχετική επιτροπή του Υπουργείου σας (με τη συμμετοχή εκπροσώπων του Υπ. Δικαιοσύνης, της Γεν. Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης και του ΟΑΕΔ) πρότεινε μεταξύ άλλων *«[ν]α εξετασθεί η δυνατότητα άρσης του κωλύματος διορισμού στο δημόσιο τομέα των αποφυλακισμένων εφόσον για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν έχουν υποτροπιάσει»* (Σημείωμα προς τον Υφυπουργό ΕΣΔΔΑ, 10.04.1997).

6. Σύμφωνα με όσα παραπάνω αναπτύχθηκαν ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι χρήζει μελέτης το νομικό πλαίσιο (ως πρόβλεψη και εφαρμογή) που καθορίζει το κώλυμα διορισμού λόγω ποινικής καταδίκης. Τούτο μάλιστα στην κατεύθυνση εναρμόνισης της κείμενης νομοθεσίας με την ανάγκη επαγγελματικής και κοινωνικής ένταξης των αποφυλακισμένων. Για το λόγο αυτό ο Συνήγορος του Πολίτη με προθυμία θα μπορούσε να συμβάλλει σε ένα τέτοιο έργο.»

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ:

Το ΥΠΕΣΔΔΑ ανταποκρίθηκε στο παραπάνω έγγραφο, ενημερώνοντας το ΣΤΠ (άρ. πρωτ. ΔΙΔΑΔ/Φ.18.16/1346/2970/23.02.2005) ότι το ζήτημα της επανεξέτασης του άρθρου 8 του Υπαλληλικού Κώδικα «θα τεθεί υπόψη της επιτροπής που έχει συσταθεί στο ΥΠΕΣΔΔΑ για την αναθεώρηση των διατάξεων» του κώδικα αυτού.